

LESMAP

KLEINE HELD

ULTIMA THULE

een 12+ voorstelling

Beste leerkracht,

Jullie komen binnenkort kijken naar de voorstelling 'KLEINE HELD' van Ultima Thule. Om de voorstelling vooraf te kaderen en vooral achteraf te bespreken, kan je gebruik maken van deze lesmap.

Kort na de première van de voorstelling zullen foto's van de voorstelling op onze website staan: www.ultima-thule.be. Daar vind je ook meer info over wie we zijn en over onze voorstellingen, installaties en workshops.

Reacties zijn steeds welkom en mogen gemaild worden naar info@ultima-thule.be.

We wensen jullie een fijne voorstelling!

Warme groet
Ultima Thule

Inhoud van de lesmap:

Kleine Held – inhoud en credits

Ultima Thule

Figurentheater

Kleine Held op basis van De Odyssee van Homeros

1. Vooraf te bespreken
2. Nabespreking/Nawerking

KLEINE HELD – INHOUD EN CREDITS

Een hedendaagse Odyssee in muzikaal figurentheater (12+)

*Een man alleen.
Temidden de weg.
Geschramd, gehavend en moe.*

*De storm is gaan liggen.
De strijd gestreden.
De heldendaden opgetekend.
De overwinning behaald.
What a ride!*

*Dat hij het overleefd heeft
is een wonder.*

*En nu?
Terug naar huis? Thuis.
Bestaat dat nog? Thuis?
En waar ligt dat dan?
Waar het vroeger lag?
Zal hij rechtstreeks gaan?
Of met een omweg?
Durft hij wel terug?
Wat gaan ze zeggen?
Gaat hij daar nog iemand kennen?
Het is zo lang geleden.
Ruikt het daar nog steeds hetzelfde?
Of is alles helemaal anders nu?*

*Een man alleen.
Een held.
Vol twijfels en vragen.
En veel herinneringen
op een lange weg naar huis.*

In 'Kleine Held' gaat Ultima Thule op zoek naar wat resteert als de grote heldendaden zijn verricht, de spots zijn uitgedoofd en het applaus is gestopt. Een man die zonet nog een ster van formaat was, plooit terug op zichzelf, zijn herinneringen en zijn oude en nieuwe verlangens.

Wat is hij nog in de coulissen van het leven? En waar moet hij nu naartoe? Tijdens deze muzikale Odyssee reis je mee met de man op zijn lange, eenzame weg terug naar huis en vooral... naar zichzelf.

Na een paar woordeloze voorstellingen zoals De stroom en Saperlipopette brengt Ultima Thule dit keer weer de tekst op scène. Ritmisch, muzikaal en als een impressionistisch schilderij. Kleine Held wordt een wervelende roadtrip met een pop, video en heel veel livemuziek.

De soundtrack van Kleine Held wordt live gespeeld door The Antler King, de Gentse indiepopband van Maarten Flamand en Esther Lybeert. Hun muziek is soms dreigend en donker, soms catchy en vrolijk met een psychedelisch kantje. Intrigerende en filmische muzikale landschappen die de perfecte setting vormen voor deze psychologische roadtrip.

Achtergrond

Ik ben altijd gefascineerd geweest door Odysseus in de Odyssee.

Terwijl hij in de Ilias nog een onverschrokken, listige held is, wordt hij in de Odyssee terug mens. Van vlees en bloed. Onderhevig aan krachten waar hij geen vat op heeft, eenzaam en alleen, ten prooi aan verlokkingen en twijfels, zijn maten en soldaten offerend en verliezend, zoekend en vaak van het pad af. In die zin bespreekt de Odyssee een mentale tocht van een man die ooit een held was, maar die nu gewoon terug naar huis wil. Maar wat is 'thuis' nog als de strijd is gestreden?

Je geboortedorp, je ouders, je vroeger lief, een kind dat je achterliet om je oorlog uit te vechten, je passie, ...?

Uiteindelijk kan je niet anders dan even aan de kant van de weg te blijven staan. Zonder bewegen. Je kijkt achter je, naar alles wat was. Je kijkt rondom je. Naar binnen. Je maakt de rekensom, schikt, ordent en klasseert. Wanneer die immense innerlijke kleine oorlog gestreden is, vraagt het opnieuw heel veel moed. Moed om die eerste stap te zetten, in een bepaalde richting, zonder te weten waar de weg naartoe gaat.

In mijn omgeving zag ik de laatste jaren veel mensen even langs de kant van de weg staan. Door verlies van geliefden, door gezondheid, door sociaal isolement, door burn-out, ... En het viel mij op dat er op dat moment immense, haast onzichtbare, heldendaden worden verricht, om beetje bij beetje terug een kant op te kunnen stappen. Dat is het kleine heldendom waar deze voorstelling over gaat.

Muziek

We transponeerden de tocht van Odysseus naar een man die een heldenstatus verwerft binnen de muziekindustrie, en daar ook veel offers voor brengt.

Net na het toppunt van zijn roem, wanneer het verval al is ingezet, stapt hij van de tourbus en laat hij dat leven achter zich. Daar staat hij. Alleen. Een kleine held. En nu?

Doordat we tegenwoordig met Ultima Thule meer inzetten op een beperkt-talig figurentheater, kwam er een grotere ruimte vrij voor muziek, als volwaardige verteller.

Ook in Kleine Held zal dat het geval zijn, ook al komt de tekst in deze productie weer meer op de voorgrond. Maar op een andere manier. Niet in een alleenheerschappij binnen de vertelling.

Vanuit het grote muzikale luik in deze voorstelling zijn we ook met Handelsbeurs gaan praten om daar in première te gaan. Ook in de volgende jaren zal dat een partner voor Ultima Thule worden waar onze muziek-gedreven producties een plek zullen vinden in Gent.

Corona

Normaal zou deze productie in première gaan in oktober '20. We repeteerden reeds met de hele ploeg in die zomer ervoor, maar moesten de hele productie uitstellen toen de cijfers weer pijlsnel de lucht inschoten, en de hele tour beetje bij beetje geannuleerd werd.

Met een jaar extra tussentijd lag de voorstelling op de plank te rijpen. Haast onmerkbaar. Toen we elkaar dit jaar in juni terugzagen waren we het er allen over eens dat ook de voorstelling een extra dimensie moest krijgen. We hadden, elk vanuit ons eigen perspectief, een eigen 'Trojaanse oorlog' uitgevochten. En daar stonden we dan, op de repetitievloer, allemaal samen op zoek naar de weg terug naar huis. Klein en nederig. Maar met heel veel overlevings- en verteldrang. Dat is de extra dimensie die er nu aan Kleine Held is toegevoegd.

Credits

Tekst en regie - Sven Ronsijn

Spel - Gert Jochems, Els Trio, Esther Lybeert

Live muziek en soundscape - Esther Lybeert en Maarten Flamand (The Antler King)

Poppen - Filip Peeters

Kostuums - Chris Snik

Scenografie en licht - Rupert Defossez

Geluid - Jille Waegebaert

ULTIMA THULE

Ultima Thule is een Gents figurentheatergezelschap. Wanneer je figurentheater zegt, denk je misschien meteen aan poppen. Poppen die een mens voorstellen. Of een dier. Misschien denk je ook aan de klassieke vormen van poppentheater, zoals poppenkast.

Maar voor ons gaat figurentheater veel verder dan alleen het gebruik van poppen. We bedienen ons van poppen, materialen, vormen, objecten en projectie om een verhaal te vertellen. Daarnaast spelen tekst, muziek en beweging ook een heel grote rol. Zo zie je dat het figurentheater veel kunst disciplines omarmt om uiteindelijk een voorstelling te creëren met een sterk visuele inslag.

Ultima Thule is een theatergezelschap dat voor jongeren werkt, of het nu kleuters zijn, kinderen van de lagere school, tieners of adolescenten. Maar we gaan er van uit dat elke voorstelling ook voor volwassenen een waardevol verhaal moet vertellen. Onze voorstellingen zijn uitdagend en breed toegankelijk voor jong en oud.

Naast onze zaalvoorstellingen maken we sinds een paar jaar ook buitenproducties: installaties die bedoeld zijn voor de straat. Omdat cultuur, kunst en schoonheid voor sommigen soms verstopt blijven achter de gevel van een theater of cultuurcentrum brengen we ons werk graag naar buiten, zonder drempel en toegankelijk voor iedereen.

FIGURENTHEATER

Figurentheater is een specifieke vorm binnen theater. Op scène zien we niet enkel acteurs, zoals in andere 'klassieke' theatervoorstellingen. In het figurentheater spelen figuren een heel belangrijke rol. De figuren zijn niet enkel een rekwisiet of deel van het decor, neen, ze fungeren als personage en zijn sleutelfiguren in de vertelling.

De acteurs zijn nu eens zowel acteur als manipulator, dan weer verdwijnen ze als speler volledig naar de achtergrond en fungeren ze louter als manipulator van de figuren.

KLEINE HELD OP BASIS VAN DE ODYSSEE VAN HOMEROS

1. Vooraf te bespreken in de klas

Ter voorbereiding op de voorstelling stellen wij voor om een inleiding te geven op de Oud-Griekse tekst van de Odyssee. In de voorstelling Kleine Held hebben we De Odyssee in een hedendaags jasje gestoken, waardoor ze herkenbaar is voor mensen anno 2021. Toch zit Kleine Held boordevol referenties naar het oude verhaal.

Het verhaal

De Odyssee is een epos van de Griekse dichter Homeros. Het werk is rond 800 v.Chr. geschreven en is het vervolg op zijn *Ilias*, dat gaat over Odysseus' heldendaden in de Trojaanse Oorlog. De Odyssee gaat over zijn zwerftocht na afloop van de Trojaanse Oorlog en zijn thuiskomst op het eiland Ithaka.

In de *Ilias* vertelde Homeros over het laatste jaar van de Trojaanse Oorlog. De bekendste mythe uit de *Ilias* is ongetwijfeld die van *Het Paard van Troje*. Na tien slepende jaren van oorlog bedacht de Griekse oorlogsheld Odysseus een list tegen de Trojanen. Voor de poort van de stad Troje lieten de Grieken een groot houten paard achter. De Trojanen zagen het paard aan voor een geschenk van hun goden en haalden het paard de stadsmuren binnen. In het paard zaten echter Griekse soldaten verborgen. 's Nachts vermoordden die de Trojaanse wachters en openden de poorten van Troje, waardoor het Griekse leger vrije toegang kreeg tot de stad en deze zonder al te veel moeite kon veroveren.

De Odyssee vertelt over de tien jaren durende omzwervingen van de held Odysseus op weg naar huis, nadat hij als grote overwinnaar uit de Trojaanse Oorlog kwam. Odysseus was de koning van het eiland Ithaka en vocht mee met het Griekse leger in de Trojaanse Oorlog. Tijdens deze oorlog stak hij een zoon van Poseidon het oog uit. Deze actie kwam hem duur te staan. De gehele terugreis wordt Odysseus door de god van de zeeën gehinderd. Odysseus is op weg naar Ithaka, waar zijn vrouw Penelope en zijn zoon Telemachos op hem wachten.

De Odyssee begint met de vraag van Athena aan haar vader Zeus of er eindelijk een einde mag komen aan de jarenlange omzwervingen van Odysseus. Deze verblijft dan al een aantal jaren tegen zijn zin bij de zeenimf Kalypso. Kalypso was namelijk zo verliefd op Odysseus dat zij hem zeven jaar

gevangennam. Zeus stemt toe met de terugkeer van Odysseus en de god van de reizigers Hermes wordt naar Kalypso gestuurd.

Penelope, de vrouw van Odysseus, wordt intussen op het eiland Ithaka belaagd door zogenaamde 'vrijers'. Zij hopen dat Odysseus nooit meer zal thuishkomen en vechten intussen om de hand van Penelope.

De eerste vier boeken van de Odyssee zijn voornamelijk gewijd aan de zoon van Odysseus. Ze beschrijven zijn reis langs oude vrienden van zijn vader. Door deze bezoeken krijgt Telemachos inzicht in het karakter van Odysseus en zijn daden tijdens de Trojaanse Oorlog.

Vanaf het vijfde boek verschijnt Odysseus zelf pas voor het eerst ten tonele. Wat volgt is het eerste lange ik-verhaal in de literatuur: in de vorm van een flashback vertelt Odysseus over al zijn avonturen na het vertrek uit Troje. We lichten er hier een aantal uit:

- Op het eiland Sicilië stuit Odysseus op bijzondere wezens: **de cyclopen**. De cyclopen waren woeste eenogige reuzen, die niet bekend stonden om hun intelligentie. De cycloop Polyphemos neemt Odysseus en twaalf van zijn mannen gevangen, om hen één voor één op te eten. Odysseus bedenkt een list om aan de reus te ontsnappen. Hij voert Polyphemos dronken, zegt dat zijn naam 'Niemand' is en steekt dan het oog van de reus uit. Wanneer de reus gillend van de pijn zijn broeders om hulp roept, schreeuwt hij dat 'Niemand hem verblind heeft' en dat hij kwaad is op Niemand. De andere reuzen denken dat Polyphemos gek geworden is en nemen zijn kreet om hulp niet serieus. Zo weten Odysseus en zijn mannen te ontsnappen.

- Op het eiland Aeaëa woont de **tovenares Circe**. Een deel van Odysseus' bemanning gaat aan land en vindt haar huis in het bos. Ze worden vriendelijk begroet door Circe. Ze nodigt het onverwachte bezoek uit voor een feestmaal. De uitgehongerde mannen eten zoveel ze kunnen. Ze weten helaas niet dat er toverdrank in het voedsel zit waardoor alle bemanningsleden veranderen in varkens. Eén iemand ontkomt en vertelt Odysseus wat er is gebeurd. De held gaat zijn mannen redden en loopt de god Hermes tegen het lijf. Deze waarschuwt hem voor de verraderlijke aard van Circe geeft hem een kruid te eten dat Odysseus immuun maakt voor haar tovenarij. De tovenares is nu weerloos, ze tovert de mannen terug in hun oude gedaante en nodigt iedereen uit als gast in haar huis. Circe wordt verliefd op Odysseus en ze blijven een jaar samen op het eiland. Ze krijgen drie kinderen.

Al die tijd wacht Penelope, Odysseus' vrouw, op de thuiskomst van haar man, terwijl zij door de vele "vrijers" belaagd wordt. Uiteindelijk komt Odysseus terug thuis in Ithaka. Odysseus en zijn zoon weten samen de vrijers te overwinnen en te doden. Na een scheiding van 20 jaar worden Odysseus en Penelope herenigd.

Bespreek met de leerlingen wat het woord metafoor betekent?

Een metafoor is een vorm van beeldspraak waarbij figuurlijk taalgebruik centraal staat. Door het gebruik van een metafoor wordt er een bepaald beeld geschapen. Dit beeld heeft een overeenkomst met wat er werkelijk bedoeld wordt.

Bij een metafoor wordt altijd een vergelijking getrokken. Er wordt een vergelijking gemaakt tussen iets wat men wel en wat men niet kent. Tussen deze twee delen is altijd een verband aanwezig waardoor men begrijpt wat er bedoeld wordt en er een goed beeld van kan schetsen. Een voorbeeld van een metafoor is: "De stad is een juweel". Iedereen kan zich een voorstelling maken van de schoonheid van een juweel en aangezien de stad hiermee vergeleken wordt zal de stad dus ook wel prachtig zijn.

Kunnen de leerlingen enkele andere voorbeelden van een metafoor geven?

Waar zou De Odyssee een metafoor voor kunnen zijn?

Metafoor voor de innerlijke zoektocht

De Odyssee wordt veelal geïnterpreteerd als een metafoor voor de zoektocht naar de zin van het leven. Het hoofdmotief is de zoektocht van Odysseus naar zichzelf, en Penelope is daarbij de verpersoonlijking van zijn vroegere geluk en geborgenheid. De expeditie naar Troje betekende voor Odysseus een weg groeien van zichzelf in over-activiteit en sociale verplichtingen, in een wereld van macht, geweld en eigenbelang. Met de inname van Troje was het grote doel bereikt, maar precies daarom ontstond de crisis: het terugvallen op zichzelf, en het ontdekken van leegte en afstand. Tijdens de terugreis wordt Odysseus geleidelijk gezuiverd van alle uiterlijke, vooral materiële bindingen (rijkdom, macht, vrienden...). Alle naar buiten gerichte gevoelens, zoals angst en verlangen, verdwijnen langzaam, en maken plaats voor de rustige zekerheid van de thuiskomst in zichzelf. Hij evolueert van grote held terug naar een gewone mens, een vader, een echtgenoot, een burger.

2. Nabespreking/nawerking

Kleine held is een theatervoorstelling waar heel wat verschillende elementen samenkomen.

Bespreek met de leerlingen welke MEDIA we in deze voorstelling gebruiken om het verhaal te vertellen:

- Tekst
- Pop
- Muziek
- Video
- Objecten
- Decor
- ...

Kleine Held is een figurentheatervoorstelling. Zoals je hebt gezien ziet Ultima Thule dit veel ruimer dan het traditionele theater met poppen, laat staan poppenkast.

We zien ons hoofdpersonage altijd alleen. Waarom zou dat zijn?

- Het zijn allemaal herinneringen uit het verleden die hij ophaalt.
- Hij staat de hele tijd alleen langs de kant van de weg.
- Het hoofdpersonage is eenzaam.
- De tocht van Odd is een mentale, individuele zoektocht.

Hoe worden andere personages in de voorstelling weergegeven?

- Stemmen
- Objecten
- Video
- Muziek
- ...

Kleine Held is een hedendaagse bewerking van de Odyssee van Homeros. Waar Odysseus fysieke omzwervingen maakt na de Trojaanse Oorlog op weg naar huis, zien we bij onze kleine held Odd een heel andere tocht. Zijn tocht is een mentale tocht waarbij hij fysiek de hele tijd blijft stilstaan langs de kant van de weg. Zijn oorlog is een andere dan die van Odysseus. Odd kwam als kind in aanraking met muziek en vond er zijn passie. Door allerlei factoren en gebeurtenissen in zijn muziekcarrière maakt die passie hem bijna kapot. Hij verliest gaandeweg zijn oorspronkelijke kern, zijn liefde voor de muziek waardoor hij steeds verder weg is geraakt van zijn eigen 'thuis'. De kleine held zoekt gedurende de hele voorstelling naar zichzelf als mens. Hoe moet hij verder nadat zijn heldenstatus als muzikant heeft bereikt?

Bespreek met de leerlingen welke namen ze herkennen uit de Odyssee van Homeros

- Odd = Odysseus
- Penny = Penelope
- Kalypso Koffie = Kalypso
- ...

In de Odyssee heb je het verhaal van de cycloop Polyphemus. Welk personage uit Kleine Held link je aan de cycloop?

- De éénogige platenbaas staat symbool voor de cycloop uit de Odyssee. Net als de cycloop zet de platenbaas Odysseus gevangen. Hij doet dat niet in een grot, maar via een platencontract. Hij eet Odd zijn bandleden niet letterlijk op, zoals de Polyphemus de metgezellen van Odysseus, maar hij zet de band wel aan de deur, waardoor Odd alleen verder moet.

Ook Circe, de tovenaars die enorm verliefd is op Odysseus en er zelfs drie kinderen van baart, komt terug als metafoor in de voorstelling. Waarin zou dat zijn?

- Circe wordt symbolisch voorgesteld door de rijen fans en roadies die Odd toejuichen en benevelen met roem.
- Ook in de affiche van Calypso, langs de kant van de weg, zit een stukje Circe verborgen.

Zie je een link tussen Odysseus en het logo van Odd's nieuwe band The Horse?

= een verwijzing naar het Paard van Troje

In de Odyssee staan de zee en water als metafoor voor de psyche en de ziel. Ook in Kleine Held wordt deze metafoor aangehaald. Weten jullie waar?

- Odd leert zijn passie voor de muziek kennen wanneer hij zijn moeder hoort zingen. Op dat moment zit Odd in bad. Odd leert zichzelf via zijn passie voor de muziek voor het eerst kennen terwijl hij in het water zit.

Wat houdt er hem weg van zijn oorspronkelijke ziel en passie voor de muziek, waardoor hij steeds verder weg van 'thuis' is geraakt?

- Hij begint Penny te negeren
- Hij verraadt zijn bandleden
- Televisieshows waar hij arrogante interviews geeft
- Grote podia met juichende fans
- De muziekindustrie (cfr. De platenbaas)
- Seks, drugs en rock-en-roll

Merk je in de muziek een evolutie gedurende de voorstelling?

- In het begin is de muziek eerder bluesy en zachter van sfeer. Hoe meer hij afdrijft in het verderf, hoe heviger, minder emotioneel en elektronischer de muziek wordt.

"Soms gaat ge voort door te blijven staan" zegt Odd.

In het leven staan mensen soms ook aan de kant van de weg. Kan je zelf nog een situatie bedenken waar mensen tijd nodig hebben om zichzelf terug te vinden?

- Burnout
- Verlies van een dierbare,
- Vluchten voor oorlog in thuisland
- ...